

A fejlődés kulcsa: törvény a Tisza-vidékről

2000. január 30-án átszakadt a Nagybánya térségében működő Aurul ausztrál-román vegyes vállalat cianid szennyezőinek befogadására készült tározó töltése. A töltésszakadás nyomán csaknem 100 ezer köbméter magas cianid-konzentrációjú szennyezett víz folyt el és jutott a Szamos vízgyűjtő területéhez tartozó vízfolyásokba. Az első hivatalos, írásbeli román tájékoztatást a vízszennyeződésről a kolozsvári székhelyű Vízügyi Igazgatóság adta ki. Az üzenet január 31-én érkezett a Felső-Tisza-vidéki Környezetvédelmi Felügyelőségre. A közlemény szerint a Lapos patakban január 31-én a szennyezőanyag koncentrációja 19,16 mg/liter volt. A Duna-völgyi Regionális Rendszer bukaresti központja szintén január 31-én este küldte el „riasztás-incidens üzenetét” a magyar központnak. A cianidtartalmú szennyvíz 2000. február 1-jén érte el a Szamos magyar határszelvényét.

A példa nélküli környezeti katasztrófa évfordulóján Tisza Konferencia címmel egész napos tanácskozást tartottak a Lakitelek Népfőiskolán. A tanácskozás megnyitóján Lezsák Sándor országgyűlési képviselő, a konferencia szervezője így emlékezett a tavalyi eseményekre:

– Sokan már temették a Tiszát. Koszorúkat dobáltak a folyóba. A fájdalom és a tehetetlenség mozgósította ezeket a gondolatokat, cselekvéseket. Aztán egyre többen kezdtek mondani azt: a Tisza nem halt meg, csak nagybeteg. Gyógyítani kell. Ez adott nekem ösztönzést, erőt, hogy megatláljam, mi a feladat, kötelessége az itt élőknek annak érdekében, hogy ez a gyógyítás minél sikeresebb legyen. Hiszen, ha beteg, nagybeteg van a házban, a házban, akkor mindenki keresse a maga lehetőségét, feladatát. Mit is mondott Tamási Áron? „A mádnak száma van és szabadsága, az embernek szülőföldje és sok-sok kötelessége.” Mi a magunk kötelességét kerestük azokban a napokban, hetekben. Számomra rendkívül nagy elégtétel

és élmény, hogy meg tudtam találni azokat a társakat, akikkel létrehoztuk azt a Tisza Kollégiumot, amely a népfőiskolai hagyományok és formák segítségével hozzájárult a nagybeteg Tisza és környezetének fizikai és lelki megújulásához, gyógyításához.

A támogatók közt volt Dr. Szendrő Péter, a Szent István Egyetem rektora és Dr. Font Erzsébet, a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium főosztályvezetője. Velük beszéltük végig annak lehetőségét, hogy a Szent István Egyetem hallgatóit meghívjuk ide, a Tisza mellé. A több mint százharminc egyetemista, főiskolai hallgató és oktató huszonhárom csoportot alkotva huszonhárom települést látogatott meg, egy tudatos, tudományos megállapozottsággal megszervezett kutatómunka keretében. A Tisza Kollégium megszervezésében nagy segítségünkre volt a Magyar Tudományos Akadémia vezetése, Dr. Glatz Ferenc elnök, Kőrösi Norbert főtitkár és dr. Meskó Attila. Kiemelten fontos szerepet vállalt a szervezésben dr. Csátrai Bálint, az MTA Keskemé-

ti székhelyű Alföldi Tudományos Intézetének igazgatója. Ő volt az, aki a Tisza Kollégium egész tevékenységének tudományos háttérét kidolgozta.

A munka eredményeként 2000 áprilisában már Lakiteleken

megismétlődött. Az előkészületek, tanácskozások, előadások, kutatások eredményeként a fiatalok olyan tudományos igényű munkát tettek le az asztalra, amely felhasználható az Alföld fejlesztésében, a kormányzati

Dr. Szendrő Péter, a Szent István Egyetem rektora a Tisza Kollégium létrehozására így emlékezett:

– Előtte már utaltam arra, hogy a Tiszának újra kell születnie. Igen. A Tiszának valóban újra kell születnie, de ennek az országnak, ennek a nemzetnek is újra kell születnie. És ez nem megy másképpen, mint a felsőoktatásban tanuló ifjúság segítségével, a felsőoktatás újjászülésével.

A Tisza Kollégiumnak története van: Lezsák Sándor egy évvel ezelőtt ellátogatott Gödöllőre. Arról beszélgettünk, hogy nagy öröm az, hogy a magyar felsőoktatásban megháromszorozódott a diákok száma, nagy öröm az, hogy azt tervezük, minden második fiatal egyetemre járjon, készülünk arra, hogy szaktudást adjunk számukra, de valami elmaradt. Ezt régebben úgy mondtuk: nevelés, ma inkább úgy hívjuk: az értelmiségi hivatásra való készülés. Akkor határoztuk el, hogy az ifjúság arra fogékony részét abba a közegbe tereljük, ahol igenis megérzik a felelősséget a munkájuknak, megérinti őket a hivatástudat, és valamivel többre vágyunk annál, minthogy legyen egy diplomájuk és érvényesüljenek az életben. Kötelezettség az értelmiségi munka. Ezt egyre kevésbé hangsúlyozzuk. Az a tény, hogy a Tiszát súlyos környezeti katasztrófa érte, és nemcsak a Tiszát, hanem a környezetében élőket is, egy olyan sajnálatos, de nagyszerű lehetőséget adott a Szent István Egyetemnek, hogy nemcsak papíron alakulhatott meg, hanem itt és most, ebben az elmúlt évben a lelkekben is. A fiatalok önkéntesen, munka mellett, tanulmányok mellett, a gépészmérnök-hallgatótól az állatorvos-hallgatóig, ötös brigádokban vállalkoztak ezek a gyerekek arra lelkes tanáraikkal, hogy bejárják ezt a huszonhárom kistérséget. Időben érkeztek, nem hezitáltak, példát adtak, az ifjúság erejével és optimizmusával. És végig is csinálták mindazt, amit vállaltak. Igen. Hivatástudatból.

A Tisza-konferenciát hatalmas érdeklődés kísérte.

A TISZA KOLLÉGIUM PÁLYÁZATÁNAK DÍJAZOTTJAI:

I. díj:	Rákócziújfalu, tanár: Bartos Mónika
II. díj:	Tiszaalpár, tanár: Kabai Róbert
III. díj:	Tiszakürt, tanár: Antal György
III. díj:	Lakitelek, tanár: Gecse Mónika
III. díj:	Tiszasas, tanár: Fodor Zoltán
III. díj:	Rákócziújfalu, tanár: Halász Péterné
Különdíj:	Tiszakécske, tanár: Fekete Albert
Különdíj:	Tiszajenő, tanár: Nyerges Györgyi
Különdíj:	Tiszaug, tanár: dr. Juhász Mária
Különdíj:	Bokros, tanár: Loksa Gábor

volt közel 150 egyetemista, főiskolai hallgató a Szent István Egyetem tíz karáról, és elkezdődött egy olyan munka, amely a két világháború közötti falukutató mozgalomhoz hasonlítható. A felmérés, kutatás októberben

munkában, és nagyon nagy segítséget ad az önkormányzatoknak, intézményeknek és nekem, aki országgyűlési képviselőként igyekszem ennek a tájnak az érdekeit képviselni.

A felmérésnek elsősorban az volt a célja, hogy életre segítsük azokat a törekvéseket, amelyek megvoltak itt a tudományos műhelyekben, intézményekben, önkormányzatokban, regionális, kistérségi elképzelésekben, amelyek jól illeszkednek az országstratégiába, a kárpát-medencei nemzeti megmaradás-pro-

Turi-Kovács Béla környezetvédelmi miniszter kilátogatott a tóerdei Holt-Tiszához.

ramba, abba a fenntartható fejlődésbe, amely jól illeszkedik az európai közösségbe, melynek része a Tisza völgye is, s amelynek meghatározó része kell hogy legyen a jövőben is.

Dr. Gónczy János, a Tisza-Szamos Kormánybiztosi Hivatal vezetője a Tisza állapotról tartott előadásában hangsúlyozta:

– Egy éve a Tiszát sokkal súlyosabb környezeti katasztrófa érte, mint azt a tavalyi tavaszi előrejelzések feltételezték. A helyzet is sokkal súlyosabb a határunkon túl, mint azt hittük volna.

Azok a felmérések, amelyeket a környezeti katasztrófa után végeztek, csak azt igazolják, hogy sokkal több ilyen objektum van, és azok az objektumok sokkal korrodáltabbak, mint azt hittük volna, s mint az a huszonegyedik századi kultúrában elvárható. Ezért feltétlenül tennünk kell valamit. Csakhamar mi a határunk átnyúlva nem tehetünk semmit. Ugyanis nincs, amit ennek ellenében felajánlhatnánk. Ezért arra kell törekednünk, hogy a Tisza vízgyűjtő területén elhelyezkedő öt ország kidolgozzon egy koncepciót, ökológiai egységet. Ennek az egyezménynek a segítségével jövőre létre egy ökológiai monitoring-rendszer tervezése, kiépítése és működtetése, melynek megfigyelésére, nyomon követésére jövőre létre egy, az érintett országokat összefogó intézet, lehetőleg Magyarország területén. Ha ez megvalósul, olyan nemzetközi pénzekért folyamodhatunk, amelyekkel már nem vehetünk el tőlünk, s melyek segítségével egységes Tisza-völgyi és Tisza-vidéki fejlesztési koncepciót tudunk kialakítani.

A tanácskozás első előadója, Dr. Fónagy János közlekedési és vízügyi miniszter felelevenítette az egy évvel ezelőtti eseményeket. A tárca vezetője hangsúlyozta: csak a gyors és összehangolt szakmai intézkedések sorozatának köszönhető, hogy Magyarország nem követelt emberéletet a Nagybánya térségében működő Aurul ausztrál-román vegyes vállalat tározójából a Szamosba és a Tiszába jutott cianidtartalmú szennyvíz. Turi-Kovács Béla előadásában leszögezte: ha siker-

gon. A környezetvédelmi miniszter egyébként a szikrai Holt-Tiszához is kilátogatott. A tanácskozás végén Lezsák Sándor a Petőfi Népe-nek nyilatkozva elmondta: törvény készül a Balatonról, és készül a Tisza-törvény. Ez a törvény nem lehet csak a Tisza-törvény. A Tisza-törvény a Tisza-völgy összes településének jövőjét kell meghatározni. Ahogyan a Balaton-törvény sem csak Siófok törvénye.

Dr. Pál Szobránszky átveszi a díjat dr. Matolcsy Lajostól, az alapítvány elnökétől.

Dr. Csátrai Bálintot, az MTA Alföldi Tudományos Intézet Regionális Kutató Központjának igazgatóját a Tisza Kollégium jelenlétééről kérdeztük:

– A Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium megbízásából az intézetünkben lefolyt Tisza-vidék-kutatói-fejlesztési programnak egyik nagyon fontos részfeladata volt a Szent István Egyetemmel és a Lakitelek Népfőiskolával közösen szervezett Tisza Kollégium. Az egyetemisták, fiatal kutatók, tanárai nagy örömmel csatlakoztak ehhez a Tisza teljes völgyére kiterjedő kutatási programhoz. A rendkívül bonyolult kutatás keretében vizsgáltuk a vidék vízrajzi, környezetvédelmi, természetvédelmi, mezőgazdasági, turisztikai, településfejlesztési kérdéseit. Mindezt a nagy, úgymond felülről gondolkodó rész keretében. A Tisza Kollégium pedig a Közép-Tisza-vidék huszonhárom településén ehhez egy alulról építkező szellemi-szerű, szakszóval mondva terepjáró munkával járult hozzá. Ez utóbbi két részből állt. Az elsőben a hallgatók a kijelölt településeken úgynevezett betekintő látogatásokat tettek. Megvizsgálták, értékelték a cianidszennyezés következményeit és azt, hogy mennyire tudatosult ez az emberekben. A beszélgetések kapcsán megvizsgálták a települések demográfiai megújulóképességét, gazdasági eltartó és ellátóképességüket. A felmérések-ről a kérdőívek segítségével nagyon izgalmas, ugyanakkor pontos és statisztikába foglalható beszámolókat készítettek. Ezek feldolgozása jelenleg is folyik. A kollégium másik jelentősége, hogy több olyan csoport, csapat is részt vett benne, akik vették a fáradságot, és külön maguk elemezték azokat a tényezőket, amelyek a Tisza mente egészének fejlődéséhez hozzájárulhatnak. Néhányan brilláns, valóságos kis tudományos dolgozatokat készítettek. Ezek már szakmai mélységben szólnak egy-egy olyan problémáról, mint mondjuk a tájtervezés vagy az ökológiai értékek védelme.

A NAGYALFÖLD ALAPÍTVÁNY PRO REGIONE ALFÖLDÉRT DÍJ KITÜNTETETTJEI:

Dr. Aradi Csaba,
Dr. Blazovich László,
Gyergyácz László,
Kó Pál szobrászművész,
Dr. Nagy István

a Világörökség Programiroda igazgatója
a Csongrád Megyei Levéltár igazgatója
a Kecskeméti Zománóművészeti Alkotóműhely igazgatóhelyettese
a Képzőművészeti Főiskola tanársegítője
a Kézdivásárhelyi Művelődési Hely igazgatója